

Nr 170

Av herr **Osvald**, om *samarbete med Finland angående utbyggnaden av högskolan i Umeå och universitetet i Uleåborg.*

I samband med att riksdagen hösten 1957 behandlade Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en medicinsk högskola i Umeå (kungl. prop. 1957: 188) väcktes likalydande motioner med hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla vikten av att de möjligheter till samarbete med Finland, som förefunnes i samband med uppbyggandet av den medicinska högskolan i Umeå, icke förbisåges. I motionerna erinrades om att samtidigt med att svenska riksdagen behandlade nämnda proposition Finlands riksdag hade att taga ställning till en proposition med förslag till lag om Oulun Yliopisto, d. v. s. ett förslag om inrättande av ett universitet i Uleåborg. Enligt detta skulle det nya universitetet i Finland bestå av en medicinsk, en filosofisk och en teknisk fakultet. Enligt motionärerna borde man begagna tillfället att närmare undersöka huruvida utbyggnadsplanerna för Umeå-högskolan och för Uleåborgs-universitetet kunde samordnas och i vad mån på detta sätt besparingar genom ett rationellt utnyttjande av förefintliga resurser kunde uppnås. Arbetet på Umeå-högskolan skulle fördenskull icke förhalas. Motionerna tog i dåvarande läge framför allt sikte på ett samarbete beträffande de medicinska fakulteterna vid de båda lärosätena. Uppbyggnaden av Uleåborgs-universitetet företages i den ordningen, att man börjar med den naturvetenskapliga fakulteten och därefter fortsätter med den medicinska och den tekniska fakulteten.

1957 års riksdag beslöt i anledning av motionerna att giva Kungl. Maj:t till känna, att de i motionerna berörda frågorna syntes böra bli föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet i samband med de åtgärder av organisatorisk och av annan natur, som Kungl. Maj:t kunde komma att vidtaga i avseende å den medicinska högskolans i Umeå uppbyggande (statsutskottets utlåtande 1957: 179 sid. 29). Detta riksdagsuttalande synes, såvitt redovisats för riksdagen, icke ha lett till några praktiska resultat. Huruvida någon kontakt med Finland tagits i samband med uppbyggnaden av medicinska högskolan i Umeå är icke känt.

Sedan i dagarna universitetsutredningen avgivit sitt betänkande angående det svenska universitetsväsendets fortsatta utveckling (SOU 1959: 45), bör spörsmålet om samverkan mellan Umeå och Uleåborg åter aktualiseras. Norrlandsfrågorna har av utredningen i viss mån skjutits i bakgrunden. För den tekniska utbildningen föreslås exempelvis att en ny högskola skall inrättas, men med förläggning till Sydsverige (Lund). För Umeås del

föreslås i huvudsak endast fortsatt utbyggnad av den medicinska högskolan.

I detta läge bör man knyta an till tanken att betrakta de nordligaste delarna av våra länder som ett område, där nordisk samverkan har alldeles särskilda möjligheter. Stora projekt på industrialiseringens, kraftutvinningens och kommunikationernas områden inom Nordkalotten håller nu på att undersökas på nordisk basis. Vore det icke möjligt att försöka se även den högre undervisningens problem från samma utgångspunkt? Tagna var för sig är de nordligaste områdena av Sverige och Finland liksom av Norge icke tillräckligt befolkningsrika för att kunna bära upp en universitetsorganisation. Om emellertid hela detta territorium betraktas som ett, bör goda möjligheter till fortsatt utveckling finnas. Sedan nu Umeå och Uleåborg fått ställning som universitetsstäder på var sin sida om Bottenviken, skulle en samverkan närmast ha till syfte att fördela uppgifterna mellan de båda lärosätena.

En sådan uppdelning kan självfallet ske efter olika linjer. En teknisk fakultet planeras som nämnts småningom skola inrättas i Uleåborg. Därvarande universitet skulle kunna utvecklas till ett för Finland och Sverige gemensamt tekniskt lärosäte. Måhända kan en gemensam humanistisk fakultet förläggas till Umeå. Utan närmare underlag kan självfallet icke några uttalanden göras om dylika fördelningsspörsmål.

Ett samarbete skulle givetvis gå ut på att läroanstalterna skulle stå öppna för ungdom från båda länderna. De ungdomar i dessa nordliga trakter, som önskar skaffa sig högre utbildning, skulle icke vara nödsakade att söka denna vid sydligare lärosäten i hemlandet utan skulle kunna få den vid ett nordligt universitet antingen i det egna landet eller i grannlandet. En förutsättning för att en ordning av detta slag skall kunna fungera är självfallet att undervisning och examination ordnas så att alla oavsett eget modersmål kan följa den.

I vad mån ekonomiska bidrag skulle lämnas från ett land till ett annat för uppbyggnaden av dessa gemensamma utbildningsanstalter är ett spörsmål, som icke kan utan vidare besvaras. Det kräver otvivelaktigt närmare överväganden.

I nuvarande läge är emellertid det väsentliga att de olika möjligheterna till samverkan beträffande den högre utbildningen på Nordkalotten verkligen prövas. Om praktiska resultat av någon betydelse skall kunna nås är det emellertid nödvändigt, att diskussionerna till en början föres direkt mellan de båda ländernas undervisningsdepartement. Lägre instanser kan knappast taga ställning till problem av den art varom här är fråga.

Saken har tidigare berörts även i Nordiska rådet. Till rådets sjätte session 1958 väcktes ett förslag av från svensk sida herr Ohlon och från finländskt håll kanslichefen i Finlands undervisningsministerium Salminen

om nordisk samverkan vid utbyggnad av bl. a. universitetsväsendet. I förslaget berördes även frågan om samverkan mellan den medicinska högskolan i Umeå och universitetet i Uleåborg. Därvid underströk förslagsställarna särskilt, att man bör inrikta sig på en uppdelning beträffande utbyggnaden av mera kostnadskrävande institutioner. Detta medlemsförslag ledde till att rådet antog en rekommendation i ämnet (nr 12/1958). I denna hemställde rådet, att regeringarna måtte företaga regelmässiga och ingående undersökningar om samarbetsmöjligheterna vid utbyggnaden av universitet och högskolor med utgångspunkt från departementens behandling av institutionernas budgeter och med stöd av det utredningsarbete som utförts inom Nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion. Rekommendationen behandlades från regeringshåll vid det nordiska undervisningsministermötet i Oslo i januari 1959 och besvarades då med ett relativt platoniskt uttalande om att myndigheter och utredningsorgan i vart och ett av de nordiska länderna skulle få i uppdrag att ägna uppmärksamhet åt de möjligheter till nordiskt samarbete, som erbjöde sig vid utbyggnaden av universitet, högskolor och andra högre utbildnings- och forskningsinstitutioner. Undervisningsministrarna anmodade därjämte Nordiska kulturkommissionen att uppmärksamma dylika samarbetsmöjligheter. Därmed ansågs tydligen rekommendationen slutbehandlad!

Uppenbarligen kan icke kulturkommissionen med sina relativt begränsade resurser taga några initiativ beträffande de verkligt stora samarbetsfrågor varom här är fråga. Spörsmål om koordinering av hela universitetsutbyggnad i två länder, där det är fråga om miljoninvesteringar, är av det slag att departementen och ministerierna själva måste taga ansvaret och inte kan skjuta över det på underordnade organ.

Det är angeläget att det nordiska kulturella samarbetet, varom det har talats mycket, icke inskränkes att avse endast detaljprojekt av relativt begränsad räckvidd. Någon gång måste allvarligt övervägas, om inte samarbetstanken kan prövas också på större frågor. Sällan torde väl förutläggningarna härför ha varit så gynnsamma som just nu då både lärosätet i Umeå och dess granne på andra sidan Bottenhavet i Uleåborg just påbörjats. Troligen finns här betydande möjligheter att göra avsevärda rationaliseringsvinster. Icke minst betydelsefullt är att man också på det kulturella området försöker höja blicken över de nationella gränserna. Det är naturligt med ett svenskt initiativ i saken, och allvarliga överläggningar bör därför inledas med myndigheterna i Finland för att efterhöra om där finns intresse för en samordning av universitetsuppbyggnaden på ömse sidor av Bottenhavet. Den rekommendation, som 1957 års riksdag enligt vad nyss sagts beslöt, bör nu följas.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

att omedelbara överläggningar upptages med Finland rörande möjligheterna att åstadkomma ett nära samarbete mellan våra båda länder om utbyggnaden av högskolan i Umeå och universitetet i Uleåborg.

Stockholm den 26 januari 1960

Hugo Oswald